

ШЛЯХ АДІСОНА І УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

Ч. 5.

Ч. 2.

ШЛЯХ ПЛАСТОВОГО НОВАКА

ІУ. СХОДИНИ.

1. Хто напише швидше: імена 6 найвидатніших князів та гетьманів, імена 6 найвизначніших наших письменників та поетів.

2. Велике діло Юрчика.

Юрчик, син сільського учителя вийшов на поле гуляти зроби. Ганявчись за перисто-крилими метеликами, забіг під ліс. Там пас Микола, шіснадцятирічний син вдовиці Ганки громадську худобу. Юрчик підійшов до нього.

- Як тобі тут, Миколо? - питає Юрчик.

- От як - каже Микола - нудно.

- Нудно? - здивувався Юрчик.

- Думаю, що немає часу тобі нудитися. Зі весь день треба ганяти за кривими.

- Ей, ні, пополудні коло четвертої години товар пасеться дуже спокійно і тоді я нуджуся до самого вечора.

- А ти б взяв собі якусь гарну книжечку та читав.

- Я не раз думав про це. Це була б дуже гарна розрада для мене, але на жаль ні одної букви не знаю.

- Ти не вмєш читати? - здивувався Юрчик.

- Ні читати, ні писати.

- А до школи ти хіба не ходив?

- Де ж там! Тато померли, як я мав лише шість років. Треба було мамі помагати, не було часу ходити до школи. Та як можна було купувати книжку, зшиток, олівець, як на картоплю не ставало. А потім пішов пасти...

Юрчик слухав розповідь, йому жаль ставало Миколи. Як то? Ані прочитати чогось, ані написати не вмє. От тепер читав би собі на папі, забув би трохи про свою вбогість, довідався б про щось цікаве, а так... А як виросте, то ще гірше. Піде до війська, та й ні листа написати, ні прочитати як прийде від матері.

- А хотів би ти навчитися писати? - питає його.

- Ще й як хотів би. Так, що ж...

Юрчикові нагло промайнула якась думка.

- Чекай, як хочеш, то ми будемо щось робити...

Юрчик вернувся додому і каже батькові:

- Татку, пам'ятаєте, що ви обіцяли дати мені на цукорки?

- Пам'ятав. Хочеш сьогодні?

- Так, прошу.

Юрчик взяв гроші і побіг до силепу. Там купив не цукорки, а олівець і зшиток. Потім взяв свій буквар і побіг з цим під ліс до Миколи.

- Будемо вчитися, Миколо!

Микола згодився дуже радо.

Від тоді кожного дня перед вечором бігав Юрчик під ліс до Миколи, сідали обидва і вивчали поволі букву за буквою. Зразу наука йшла дуже тяжко, заки Микола зрозумів, в чому річ, але Юрчик був терпеливий. По кількох днях стало вже легше. Микола був дуже здібний і, схопивши гаразд початки, добре вчився.

Піснечки приспівували їм при праці, а ясне сонце дивилося згори і вдоволено усміхалося. Йому любо було дивитися на цих двох хлопців та на їх працю.

Минув рік.

Одного дня приходить до вчителя, Юрчикового батька Ганчин Микола.

- Прошу пана вчителя - каже він - мене прийняв один кравець у місті до терміну. Мені треба записатися до промислової школи і я просив би видати мені свідоцтво зі сільської школи.

Учитель подивився заклопотано на нього.

- Та ж ти не ходив до школи?..

- Та не ходив...

- То певно не вмів ні читати ні писати.

- Ні, вмів і читати і писати!

Здивований учитель почав питати. Микола і читає дуже гладко і пише непогано та рахунки знає.

- А де ж ти навчився того? - питає Миколу.

- На папі. Ваш Юрчик навчив мене. Він приходив щодня до мене та ще подарував буквар, зшиток та олівець.

Учитель слухав і усміхався, а Микола кінчив зворушено і широко:

- О, я йому цього ніколи не забуду. Я був би лише пастухом, сліпим, а так ремісником буду...

Учитель радо видав йому свідоцтво, а потім покликав Юрчика і каже йому:

- Твій учень здав...

- Микола? - питає Юрчик і почервонів повстидавшись.

- Так... Чогож ти крився передо мною і купував зшитки і олівці за ті гроші, що я давав тобі на цукорки? Я був би дав.. Але за те, що ти зробив, тобі належить похвала. Во ти зробив велике діло, корисне для ближнього і для свого народу.

За П.К.-к.

З а п и т а н н я .

Що подобалося нам у цьому оповіданні? Звернути увагу на особи: Юрчика, що бажає помагати і трудитися для ближнього, відмовляє собі приємностей /цукорки/ лише тому, щоб допомогти іншому, робить велике діло, корисне для ближнього і для громади-народу /громадська праця/.

Миколи, що сильно бажав вчитися, не зважаючи на труднощі. Він не соромитися свого незнання, немовби був свідомий того, що багато людина ще не знає, хоч і вчиться. І кого в добра воля прагнувати над собою - творить великі діла.

3. Піжмурки на місці /гра/.

4. Гей, внаки, гей, пластуни /пісня/.

5. Добре ніхай. /гра/.

Учасники гри зав'язувать собі очі хустиною. Впорядник підходить до кожного з них і дає до ніхання шість предметів, кожен має за допомогою ніху, пізнати, запам'ятати та по розв'язанні очей записати. Хто краще виконає це?

6. Впоряд.

Докладно вивчити команду: "роз-хід".

У. СХОДИНИ.

І. Заява вступу у УУПН.

Зараз проходить час проби прихильника Уладу Українських Пластових Новаків, в часі якого ви повинні пізнати життя новаків. По

відбутті поститижневої проби складатимуть заяву вступу в УУПН ці, до своєї поведінкою та працею виявилися гідними стати новачками та погодяться поводитися так, як личить новачкові:

Сьогодні хочу я вас познайомити зі заявою вступу:
"ОБИЦЯМ ЗАСЛУЖИТИ ДОВІР'Я УЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ НОВАКІВ СВОЄЮ ПОВЕДІНКОЮ, НАВЧАННЯМ І ПРАЦЕЮ ДЛЯ ДОБРА УКРАЇНИ".

/Записати і вивчити на пам'ять/.

Куди маєте вступити? В Улад Українських Пластових Новачків.
Що це таке? Це згуртування, організація української дітвори. УУПН змагає до того, щоб по можності якнайбільше українських дітей більшими чи меншими гуртами проводили позашкільні заняття /гри, гутірки, спів, прогульки, табір, тощо/ з умовою, що добре вчитимуться та будуть гарно поводитися так у школі, як і поза школою.

Своєю проведові обіцяєте заслужити довір'я УУПН. Як можна здобути довір'я? Послухайте:

Дотримав обіцянки.

Дванадцятирічний новач гаряче бажав поїхати до табору новачків. Мого мати не хотіла погодитися на це. Та врешті дозволила, але з умовою, що він обіцяє не плавати човном.

По десятиднях дістала такого листа:

- "Дороженька Мамо! Я переживав тепер чудові хвилини. Ніколи ані трішечки не думав про човен. Лише вчора я побажав поплисти човном з товаришами, що переправлялися через невеличке озеро до іншого табору у відвідини.

Мені дуже хотілося їхати, але я пам'ятав про свою обіцянку. Я думаю, що Ви будете вдоволені тим, що я її дотримав.

Здоров'я Вас щиро
Ваш син Івась".

Івась обіцяв матері, що не плаватиме човном. Сказав і дотримав обіцянки. Чи мати в майбутньому довір'ятиме? Чому? Переконалася, що він говорить правду і сказане /обіцяне/ дотримує.

Чи втратити довір'я легко? Чим? Поганим вчинком, в першу чергу брехнею. Повернути довір'я дуже важко.

Хочемо, щоб і ви так робили, як Івась, щоб ви говорили нам завжди правду, дотримували обіцянок. Яку ж обіцянку маєте дотримати: гарно поводитися, добре вчитися та загалом працювати для добра України. Пригадайте собі поведінку Петруся, праця Юрчика.

Чому вони так, а не інакше робили. Для добра України. Для добра і слави України працювали у давнину наші князі: Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Мономах, Роман і Данило, та гетьмани: Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Дорошенко, Іван Мазепа, пізніше наші визначні громадяни: Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, О. Олесь, М. Грушевський, Млхновський М., С.Пеилдра, Є. Коновалець та чимало інших мало відомих, або й зовсім невідомих. Чому ми не маємо їти їх слідами. Підемо! Виростемо на добрих синів нашої Батьківщини, які принесуть їй славу та велич. Працюватимемо постійно згуртовані в дитячій організації, так як нам радять виховники. Якщо робитимемо так, як Івась, Петрусь чи Юрчик напевно до-

будемо довір'я Проводу УУПН, який повірить, що те, про що говоримо правдиве, що дотримаємо обіцянок.

2. Таємний наказ /гра/.

3. Добровольці йдуть шляхом /пісня/.

Летється пісня буревісна по Лемківщині^х кругом

Гей, гей, летється пісня - добровольці йдуть шляхом.

Гордо, сміло, вправо, вліво із піднесеним чолом...

Гей, гей, гордо, сміло добровольці йдуть шляхом.

Україно! Батьківщино! Бій поршиш з ворогом.

Гей, гей! Україно... Добровольці йдуть шляхом.

^х/ Лемківщина - найбільш висунена на захід окраїна. Лемки живуть у Карпатах за Сяном.

4. "Який я" /гра/.

5. Впоряд.

Повторити команди: "Струнко", "Спочинь", "До лави стань", "Роз-хід".

VI. СХОДИНИ.

1. Чому зурився Максимів батько?

Максимко Лісовий — це малий білявий хлопець, з такими румянцями на личку, як спасівське яблучко. Він чемний, ходить зі сестричкою Орисею на прохід, уважає, щоб чого небудь не лякалася. Дідусеві приносить вуглика, щоб закурити лььку, а маму стільки разів виручає в хатній роботі, що годі за весь день і перелічити.

І серденько в нього добре. Він душе не любить, як Петрусь Біган, ідучи до школи, штовхає у спину найменшого з усіх Леська. Заступає його і грізно сунить брівки.

— Слухай, чого чіпляєшся його? Ти думаєш, що це таке велике діло набити от цього? А ну тільки ти поспробуй махнути кулачком Остапкові з четвертої попри очі. Як вийдеш після цього без стусанів, я подарую тобі три блискучі, зі свого старого плаща гузики. Хоч як дуже люблю я їх, але не пожалую.

На таке Петро тільки усміхнувся збентежено, і незаметно пішов у свій бік. Максимка знаєть на всій вулиці. Він нероздільно своїм сніданком з худеньким хлопчиком, що на перехресті вулиць продає часописи, він подарував йому навіть свої рукавиці, спитавши дозволу матері, бо ніяк не міг дивитися на його заковані від морозу руки. Усі люблять Максимка, усі привітливо усміхаються, дивлячись на нього.

Та в Максимка є одна звичка, і, хоч гірко признаватися, така доволі негарна. Ось подумайте: він любив водночас починати ба-

гато робіт і багато з них залишити нескінченими. У кімнаті, де він вчився, під його столом лежав дерев'яний візок, білелись ку-сочки паперу, з якого він колись думав зробити повітряного орла; а біля них шматки текстури на окладки до його книжок. А тимчасом Максимкові книжки нищилися, губили сторінки, бо Максимко зовсім забув про них. Саме задумував будувати кліточку на крілька, якого дістав від дядька. Цієї кліточки ніхто не бачив. Залишилися по-лі тільки дощечки, та й ці Катря винесла до кухні. Це не було в лицю. Максимко всією душею і гадками потонув в іншому задумі. Він взявся робити для мами скриньочку на нитки. Ото, подумав де-хто, тишилася вона подарунком сина. Де ж там. Максимкова мама ку-сила вдоволитися його обіцянок. Одним його безупинним:

- Мамочко, я зроблю це, я зможу так, ану побачиш.

На цьому завжди і ставало. Максимко і не догадувався, як цим жу-рився батько, як сумувала мама. Вони частенько радилися:

- Що з нього виросте, як він житиме, коли не навчиться доводити своєї праці до кінця. Дивися, чи щось він хоч одне довів до кінця? - Казав батько.

Мама зіткала і хитала головою:

- Так, так, Недобре це. Навіть вчитель казав мені, що невдоволе-ний з Максимка. У нього гарні і добрі задачі, але тільки до по-ловици. Наприкінці вони недбайливі і писані так, що годі прочита-ти. Що нам з ним робити?

- Що робити? Треба навчити його, що так, як він робить, це дуже погано - порадив батько.

Ще цього самого дня мама показала Максимкові кошик, що він взявся був плести.

- Чому, ти синку, кинув його під стіл?

Максимко махнув рукою і неохоче скривився.

- Ай мамочко, що там кошик? Ти знаєш, що я тепер думаю? Змайструю тобі чудову поличку на квіти.

Мама лише зітхнула:

- Ой, синку, синку...

Другого дня батько взявся переглядати Максимкові зшитки. Довго хитав головою над деякими сторінками.

- Скажи мені, Максимку, чому ти такими кривульками пишеш при кінці кожної задачі?

Максимко був трохи збентежений, але вдавав бадьорого:

- А що ж, татусю? Мені так нудно деколи писати і я спішусь, щоб скоріше.

А тимчасом наближалися Максимкові іменини. Вони ніколи не проходили у нього без подарунків. Він знав це і почав наче від несподіванки:

- Ой, як дуже хотів би я мати такий наплечник, як у Дрка. Адже ти матусю казала, що я поїду в літі в гори до тітки. Правда?

Діждався Максимко іменин. Дістав прегарний клунок завитий у біленький папір, ще й перев'язаний шовковою стяжкою. Варто було б бачити, як швидко розв'язував його Максимко. Але після того, як подарунок найшовся в його руках, він остовпів. Наплечника не було. Було тільки зеленкувате полотно, шматки шкіри і пряжки.

Максимко закліпав повіками.

- Татусю, що це?

- Нічого, з цього може бути колись наплечник, це залежить від маусі, чи вона скоче його пошити. Почала вже трохи, але навку- чило і вона кинула. Взятася до Оприсиної суконочки. Максимко був зовсім нещасливий.

- Якже так, татусю, і чому?

- Гм, де ти сам повинен знати. Так у тебе бачиш, кліточка не клі- точка, лише дощечка. З поличков те саме.

Максимкові прояснилося у голові. Він важко, гірко засоромився. Стояв і мняв пальцями поли своєї одежі. Батько взяв його за руку і притягнув до себе.

Так, так, синку, це нічого ще задумувати: задумаєш, то треба і зрешті. Тоді з цього втіха і користь усім. А так, - бачиш, що з цього виходить? Що з такого хлопця батькам, товаришам, Україні? Вона такими тільки соромиться. Батьківщина наша любить роботящих дітей, що однаково пильно працюють у кожній роботі. Від початку до кінця. Але, правда, що ти на будуче поправишся?

Максимко не був у емілі відповіді батькові. Йому було важко, гір- ко на душі. Любив свою рідну землю, хотів стати добрим сином України, не журити її своєю недбалістю.

Мотря.

2. Ходи за мною /гра/.

3. Заява вступу в УУПН.

Провірити вивчення та розуміння заяви вступу. /Використати приклад Максимка/.

Загально поінформувати про те, як скласти заяву.

4. Добровольці йдуть шляхом /пісня/.

5. Розпізнай дотиком /гра/.

6. Впоряд.

а/ Повторити вивчені команди,

б/ Гуртова відповідь на привітання "Готуйсь".

П р о г у л я н к а .

Уже на деякий час перед переведенням прогулянки її провідник /впорядник/ складає до подробиць обдуманий її план. Зміст прогулянки повинен бути різноманітний та цікавий, переплітаний різними іграми без уваги на характер прогулянки /природничий, географічний, етнографічний, краєзнавчий і т.п., чи мішаний/. Для переведення прогулянки треба вибрати відповідне місце, оглянути його перед прогулянкою і перевірити, чи там можливо здійснити намічений план. Якщо план вимагає, підготувати на місці все потрібне до його переведення.

До прогулянки пригтовляються всі, не лише впорядники. На останніх сходинках перед прогулянкою повідомити новаків про час,

місце збірки, про всі потрібні та найконецніші речі, що їх треба взяти зі собою.

У час прогулянки впорядник повинен підносити духа учасників, якщо він підупадає. Сам впорядник - бадьорий, проворний та дбайливий. Завжди має на увазі найслабшого.

Буває, що дехто з дітей не схоче ходити на прогулянку. Розпитати, чому не ходить. Якщо маловажна причина, гуртом піти і втягнути до мандрівного гурту.

Поведінка дітей в час прогулянки:

Учасники прогулянки збираються у визначеному місці й часі. 15 хвилин призначити на перевірку учасників та виряду. Вимарш. Іти свobodним, не швидким кроком. Дихати носом. Час-до-часу співати легко, не крикливо. В часі маршу не пити води. Можна дозволити щойно по відпочинку. Тоді пити ковтками. Загалом старатися в часі спеки якнайменше пити води. По 35 - 45 хвилинах маршу зупинитися на відпочинок /5 - 10 хв./ та еventуального полягодження фізіологічних потреб. Не сідати на вогке місце. Так під час маршу, як і відпочинку, учасники прогулянки приглядаються до всього, що діється доокруги.

На місці: уложити речі рядком або вколо. Визначити стійку. Відпочати коло 10 хвилин. Учасники прогулянки не розходяться самовільно. Не ідять зразу. Все це роблять на команду чи за дозволом. Найкраще харчування проводити спільно, тобто підходять учасники за чергою та беруть попередньо зложені і відповідно розподілені харчі. Папери, відпадки, тощо, зібрати в одне

місце-яму. У лісі не нищити зайво рослин та не турбувати його мешканців, а приглядатися до них, приглядатися до всього, що діється в лісі. Це одначе вимагає спокійної поведінки та спостережливості.

Зміст прогулянки:

1. Мет шишок /каменем/ до ціли в віддалі 5 - 10 кроків. /Трикратно/. Хто більше разів влучить - виграє.
2. Перейти в визначеному напрямі зі закритими очима /15 - 20 кроків/.
3. Розпізнавання рослин: листя та чатинія 6 - 10 рослин різного роду /дуб, сосна, смерека, липина, калина, еventуально ковила чи інші/ передається з рук до рук для їх розпізнання. Хто більше розпізнає?
Відшукати рослини, до яких дане листя чи чатинія належить. Учасі гри порозмовляти коротко на тему одної чи кількох рослин.
4. Перенесення наказу:
Найдогідніші для переведення цієї гри - лісна поляна чи узлісся. Учасників гри ділимо на дві групи: козаків та татар. Двох татарів ховають при собі важливе письмо з якимсь наказом-припорученням, звичене та роздерте на половину. На знак противники-групи ідуть собі назустріч з протилежних кінців поляни. Татарин ударений шишкою чи діткнений рукою козака задержується. Козак питає його чи має письмо в цій кишені,

чи в черевнику і т.п.: може ставити 6 питань. Відповідь звучить: так, або ні. Якщо не вдає місця сховку, татарин стає вільним і йде далше. Його можуть задержувати кілька разів. Група, що здобуде обидві частини письма, відчитає його, виконає і зголо- сить впорядникові - виграє.

Новакі бавляться до визначеної години /найбільше дві години/. Пізніше збірка і поворот помімо виразного навіть бажання учас- ників прогулянки залишитись ще в лісі. Якщо прогулянка не вдалася, то на чергових сходинах обговорити причини невдачі.

Складання з а я в и в с т у п у до УУПН.

По шости пробних тижнях кандидати на новаків складають заяву вступу до УУПН в приявності опікуна, всіх впорядників та всіх новаків у святочно прибраній домівці, чи на майдані чи при ва- трі на лісовій поляні. Новакі та кандидати на новаків, святочно одягнені, шикуються роями. Коли з'явиться зверхник, один з впо- рядників звітує про загальний стан новаків та про кількість кан- дидатів на новаків, готових складати заяви.

З черги відчитують прізвища прихильників допущених до складання заяви. Вони стають до лави. До них звертається зверхник зі сло- вами такого змісту:

До сьогоднішнього дня ви були кандидатами на новаків Уладу Українських Пластових Новаків. Вас не обов'язували вповні закони, що кермують нашим життям, життям гурту дітвори, що носять назву Улад Українських Пластових Новаків. До сьогодні ми приглядалися вашій поведнці, а ви знайомилися з новацьким життям. У висліді пробного часу не всіх допустили ми до складання заяви, а лише тих, що заслужили собі на це точним відвідуванням занять та взагалі поведінкою.

Сьогодні необхідно з'ясувати вам ще раз наші вимоги щодо вашої поведінки, як членів УУПН. Хочемо вас бачити, як зразкових українських дітей, що бажають стати добрими синами чи дочками нашої Батьківщини: супроти батьків ви повинні бути чемні та услужні. Така поведінка буде вашою вдякою їм за труд, що вони їх для вас поклали. У школі ваша поведінка теж повинна бути відповідна. Вашим учителям ви не повинні утруднювати працю поганом поведінкою, штовханням, підповіданням, тощо. Новаки є прикладом у виконуванні шкільних обов'язків і вони їх ніколи не занедбують. Прийміть при цьому до уваги, що занедбування шкільних обов'язків може довести до виключення з УУПН; а хто раз виключений, вдруге в ряди УУПН не може вступити. Члени ров, точно приходять на заняття ров, докладно виконують працю в УУПН та слухають зверхників. Без відомо впорядника не проводять ніяких занять. В часі занять новаки не перешкоджають собі у грі, вони веселі, рухливі, слухняні та згідливі. Не допускають до непорозумінь між членами ров.

Всі члени ролу, як цілість виступають назовні одноставно. Поведінка новаків не лише в нашому гурті, але й поза ним, мусть бути відповідна. Новак визначається своєю правдомовністю, пошанов до своїх вожовників, ввічливість до старших. Треба багато праці, щоб стати справжнім новаком. Щоб бути таким, як велить закон новака, необхідно позбутися чимало поганих звичок, як неточність, підказування в школі, та оскаржування товаришів.

Зараз ставлю вам питання, на які по черзі відповідатимете:

Чи відома вам заява вступу, що її маєте сьогодні скласти та чи її розумієте?

Чи бажаєте скласти заяву, взявши до відома подані зауваги. Складання заяви гуртове, хіба б кандидат складав її з якоїнебудь важливої причини сам один на одних зі святочних сходин очевидно в припадності всіх членів, в порядника та пластового зверхника. В часі складання заяви стоять всі на струнко. По зложенні заяви зверхник говорить: "Залучу вас /тебе/ до Уладу Українських Пластових Новаків. Від сьогодні носитимете знак новака. Вірь, що добрими вчинками принесете славу УУПН. Готуйтеся до служби Батьківщині." Відтак зверхник підходить по черзі до кожного новака, що стає на струнко, подає руку на знак влучення його до УУПН, при чому обмінюються привітанням "Готуйсь". В цьому місці треба почепити відзнаку.

На славу новопринятих новаків вигукують тричі : "Готуйсь". Гимном УУЩН або патріотичною піснею закінчується прийняття новаків.

З а у в а г а :

Якщо до того часу рої формально чи загальною ще не об'єдналися в гніздо, то вони роблять це тепер. Провідник гнізда наказом повідомляє новаків про цю важливу подію. Крім цього в наказі:

- а/ подає до відомого стану гнізда: число членів, число роїв,
- б/ надає рою порядкове число,
- в/ доручає впорядчику виконувати обов'язки господарів та писарів.